నమశ్శివాయ

11

అర్చకత్వ మారంభించిన మొదటి దినములలో నమశ్శివాయ గుడి లోనికి వెళ్ళి ఎపుడు బయటికి వచ్చునో ఎవరికిని దెలిసెడిది కాదు. సంధ్యాకాలమున దేవదర్శనమునకు వచ్చిన భక్తులు లింగముముఁదు నందివలె మేలు కనియే నిదురపోవుచున్న తనను లేపకముందే అతడు లేచి సాయంకాలపూజ ఆరంభించుచుండెడివాడు. కోశలు వచ్చువరకు అతని భార్య పార్వతి పూలమొక్కలు పెంచి శివునకు పుష్పలావిగా నుండెడిది.

మల్లేశ్వరు డీ నమశ్శివాయను ఎంతో కాల మీ ధ్యానయోగమున నిలిపియుంచలేదు. కొబ్బరికాయలో అరటిపండ్లో పసపుగుంకుమలో పప్పు బెల్లములో మొక్కుబడులు రప్పించి అడ్డగించుచుండెడివాడు. నమశ్శివాయ హస్త మమృతహస్త మని బవాళా మోగెను. రోగు లందరు నతని చేతి మాత్రల కాసించుచుండెడివారు. అతఁడు పురాణము చెప్పుచుండగా కోకిల లాలకించుచుండెడివి. అతని గురుత్వమున గ్రామములో పలువు రుభయ భాషలకును అందెవేసిరి.

నమశ్శివాయ తనకు పురుడుపున్నెములు వచ్చినపుడు అర్చన కడ్డు రాకుండ అల్లుని గొనివచ్చి యిల్లరిక ముంచుకొని అతనికి భాగము పంచిపెట్టెను. నమశ్శివాయ కిపుడు కొడుకు. అతని పేరు మల్లయ్య. చేతి కంది వచ్చెను అతడును చదువరి. పయిగా మంచి సేద్యగాడు. అతని బాపమరది లింగయ్యయు వ్యవసాయమున గట్టివాడు.

ఈ రీతిగా నమశ్శివాయకు సంసారపు జంజాటము ముక్కాలు మువ్వీసము తగ్గిపోయెను. అతని కిపుడు దాదా పరువదేండ్లు. ఇట్టి మేలు తనకు కలిగినందులకు నమశ్శివాయ మిగుల సంతసించి మల్లేశ్వరున కొక మొక్కు మొక్కి తనయింటిలో ప్రవేశించినటులు గుడిలో ప్రవేశించెను. అల్లు గొడుకులలో నెవరో యొక రిపుడు మొక్కుబడులు మొదలగువానిని గొని దేవరకు నివేదించుచు నమశ్శివాయకు మేలుకొలుపులు లేకుండ జూచు చుండెడివారు.

మనసే దేవళ మయినవానికి గుడియయినను బడియయిన నొకటే యని యతని కిపుడు తోచెను. ఆత్మలింగము తెలియని యెడల లింగము రుబ్బు పత్రమే యను నొక ఎరుక అతనికి కలిగెను.

నమశ్శివాయ నిత్యమును గ్రామ ప్రదక్షిణము చేయుచు ఊరి నడుమ నున్న రావిచెట్టు చుట్టుగూడ తిరుగును. ఆ ప్రదక్షిణములో కుక్క యేని గాడిదయేని గానబడినచో—

"మంచివా డెవండు మల్లయ్యకంటెను
కుక్కయందు రేవుగుజ్జమందు
దివుటసిల్చి మాకు దేహాభిమానంబు
మాపువా డయా నమశ్శివాయ"

అని వానిచుట్టును ప్రదక్షిణము చేసి వచ్చుచుండును. కొందరు నమశ్శివాయకు వెఱ్ఱియెత్తిన దని అనుకొనిరి. మరికొంద రతని వాక్యములను మహా వాక్యములనుగా తలపోసిరి. అట్టి సమయమున అత డింటిబరు వంతయు కొడుకు భుజముల మీది కెత్తి శ్రీశైలము మొదలగు క్షేత్రములకు పోయెను. నమశ్శివాయపొల మించుమిం చిరువ దెకరములు. ఆ పొల మంతయు పోటు మెరక. నమశ్శివాయ తన భుజబలమువలన దాన సాబాలు మాత్రమే

మాగాణి చేయగలిగెను. మిగులు సాబాలిపు దతనికొడుకును అల్లుడును ఆయకట్టులో చేర్పించి సొంత కమతము చేయ దొడగిరి.

వారి పాటు చక్కగా అక్కరకు వచ్చెను. పొలమంతయు జిదరమై వచ్చిన కొలది పంటంతయు క్రమముగా పెరుగుచువచ్చెను. నమశ్శివాయ కొడుకున కొక కొడుకును, కూతున కొక కూతును గలిగిరి. ఇటులు సంసారమును తమ కృషియును ఫలించినందులకు బావమరదు లియువురకును శివుని మీద భక్తి యెక్కువగుచు వచ్చెను. ఇటులు తన సంసారవృక్షము చిలవలు వేసి పూచి కాచి పండుచుండగా నమశ్శివాయకు అది యంతయు జూచికొని ఆనందించు భాగ్యము లేకపోయెగా యని పార్వతి వగచుచు వచ్చెను.

౨

ఎండోమెంట్స్ బోర్డ్‌వారి ఇన్‌స్పెక్టరు ఈలపల్లిలో దిగెను. బస్సు బుస్సుమనుచు వెళ్ళిపోయినతరువాత అతడు తనచుట్టు తా నొక ప్రదక్షిణముచేసి ఊరంతయు కలయగాంచెను. పది పన్రెండు డాబాలును, నలుబది యేబది పెంకుటిండ్లును, ఇన్నూరు మున్నూరు పూరిండ్లును వాని నడుమ దేవాలయమును అతనికి గానబడెను.

అర్చకుడును అతని వెనువెనుక కరణము మునసబులును వచ్చి ఆతిథ్య మిచ్చి అతనిని రచ్చసావడిలోనికి దీసికొనిపోయి అచట విడియించిరి. అతడు ప్రయాణపు బడలికను సడలించుటకుబలె అర్చకునకు నెల వొసగి మంచముమీద మేను వాల్చెను.

అంతట కరణము మునసబులుగూడ— "మాకుగూడ సెలవు దయ చేయింపుడ"ని వేడుకొనిరి.

"ఉండు డుండుడు. మీతో మాటలాడుటకే అర్చకుని బంపివైచితిని."

"చిత్తము చిత్తము."

"మీ యూరిలో దేవాలయ మే స్థితిలో నున్నది?"

"మంచిస్థితిలోనే యున్నది."

"పూజారి"

"చెడ్డవాడు—కాడు"

"మీ దేవాలయమునకు ట్రస్టీల నేర్పాటు చేయుటకు వచ్చితిని" అని ఇన్‌స్పెక్టరు చెప్పుచుండగా నచటికి ఇరువురు వచ్చికూరుచుండిరి.

"వీ రెవరు"

"ఈ ఆలయము కట్టించిన ఈలపల్లివారి వంశములోనివారు. వీరు చలమయ్యగారు. వారు మల్లికార్జునుడుగారు" అని కరణము చూపి చెప్పెను.

"మంచిది. మీ దేవళమునకు ట్రస్టీ నేర్పాటుచేయ వచ్చితిని."

"అంతయు తిన్నగా నున్నపుడు ట్రస్టీ లెందులకండీ?" యని చలమయ్య అనెను.

"నేడు తిన్నగా ఉండవచ్చును. రేపు ఉండకపోవచ్చును."

"ట్రస్టీ తిన్నగా నుండకపోయినచో?" అని మల్లికార్జును డనెను.

"బోర్డ్‌వారే యున్నారు."

"ఇది మాటసొంపే కాని పని కుంపు. ఎక్కడి ఈలపల్లి? ఎక్కడి చెన్నపట్నము? కాసుగొడ్డుకు రూకబందె." అని చలమయ్య అనెను.

"ధర్మకర్తలే యిటు లనినచో నెటులయ్యా? పొరుగింటివాడు పాడి గేదె అంటే ఇంటివాడు గొడ్డుగేదె అన్నట్లు?"

"దేవళమున అర్చన తిన్నగా జరగనియెడల ఊరివారే పూజారికి చెప్పి తిన్నగా జరిపింతురు. ఉత్సవములు ఊరేగింపులు వారే జరిపించు

కొనుటలేదా? ఉన్నది ఊదివేయుటకా ట్రస్టీలును గ్రస్టీలును?" అని మల్లికార్జును డనెను.

"మీ అందరడియు ఒకటే కూత యేమయ్యా? ఏ వాడ చిలుక ఆ వాడ పలుకు."

"పెద్ద రాబడిగల దేవళములకు సర్కారువారి అబ్కారీ ఉండిన ఉండవచ్చు" అని చలమయ్య అనెను.

"ధర్మాదాయముల నన్నిటిని ఒక మేరలోనికి తెచ్చుటకు ఈ ఎండోమెంట్స్ బోర్డు ఏర్పడెను. దానికి చిన్న పెద్దలు లేవు. దాని కీలపల్లిలో ఈశ్వరాలయమును తిరుపతిలో వెంకటేశ్వరాలయము నొకటే. దానికిని ట్రస్టీ లున్నారు. దీనికిని ఉండురు. అది లా."

"ఏమి లా అండీ? తిరుపతికి లక్షలకొలది రాబడి. ఈలపల్లి మీ కంట్రిబ్యూషనుతో సఫా. ఈ యూరి జనాభా రెండువేల పైచిలుకు. ఇందులో రెండు పార్టీలు. ఈ స్థితిలో తమరు ట్రస్టీల నేర్పాటు చేసినచో ఇక చెప్పవలెనా సౌభాగ్యము?" అని మల్లికార్జును డనెను.

"పార్టీ లున్నపుడే మజా. ఆ పార్టీలో కొందరను ఈ పార్టీలో కొందరను దేవళములోనికి పిలిపింపుడు."

మోతాదు గ్రామములోనికి వెళ్ళెను. కొలది సేపటిలోనే యిరువాగుల వారును ఒకనూరుమంది దేవళమున జేరిరి. ఇన్‌స్పెక్టరుగారి రాకకు కారణ మందరకు నెరుకపడెను.

రెండు పక్షములవారును కరణమును ట్రస్టీగా నెన్నుకొనిరి. అంతట ఇన్‌స్పెక్టర్ లేచి దేవళములను అర్చకులను- ట్రస్టీలను పంచాయతీలను ధర్మాదాయములనుగూర్చి ఒక చిన్న యుపన్యాస మిచ్చెను.

ఆ యాలయముమీదను, ఆ యర్చకునిమీదను, ఆ యాదాయము మీదను తమలో ప్రతివానికిని హక్కు కలదని ఆ సభ

లోనివారి కందరకును ఒక కొత్త స్వత్త్వ ముద్భూద్ధమాయెను. తమకింత కంటె భారమగు నొక విధి యున్నదని వారి కెవరికిని తోపలేదు.

౩

కరణము యాజమాన్యమున నొక ఏకాది తిన్నగనే గడిచిపోయెను. మరుసటి యేడుగూడ మునసబు యాజమాన్యమున ప్రశాంతముగనే గడవ వచ్చుచుండెను. అట్టి సమయమున మల్లయ్యకును అతని పొరుగు ఆసామి లిరువురకును పశువుల పాక గోడకాలు గూర్చి ఒక చిన్న తగవు వచ్చెను. ఆ తగ విది :

నమశ్శివాయ పసులపాకగోడ మురికివానలవలన పడిపోయెను. వెంటనే కొత్తగోడ పెట్టినయెడల నిలువజాల దని మల్లయ్య దాని నటులనే ఉంచెను. అతడు తండ్రి సంగతిసందర్భములు కనుగొనుటకు సుదూరము వెళ్ళిన తరుణమున ప్రక్క ఆసాము లిరువురును ఆ గోడ తమ భాగము లోనికి వచ్చునటులు చిళ్ళకంప తెచ్చి పాతిపెట్టిరి. మల్లయ్య మారూరినుండి తిరిగి వచ్చి చూచుసరి కా చిళ్ళకంప చిళ్ళలుపెట్టి నవనవలాడుచు పెరుగు చుండెను. ఈ కంటకములను శోధించుచో తన చేతులకేకాక తన ఆస్తికిని కంటకములు గ్రుచ్చుకొనగల వని పొరజూచి మల్లయ్య కరణము మునసబు లకు విన్నవించుకొన నేగెను.

ప్రక్క ఆసాములకు అది తెలిసి తమతమ వాదములను తెలుపుటకు రచ్చసావడి కేగిరి.

కరణము మునసబులు వచ్చి చూచి మల్లయ్యపక్షముననే తీరుపు చెప్పిరి. తగవు చూడవచ్చిన గ్రామస్థులు— "ఇంకను ఊరక చూచెద వేమయ్యా? పీకు. చిళ్ళకంప పీకు. నీ వొకటి పీకుటయే తరువాయి. ఇది

నీ నట్టిల్లు" అని మల్లయ్యకు మెల్లగా చెప్పిరి. అది విని మల్లయ్య చేయి చేసికొనెను. పిదప వేయి చేతులు పడెను. ఆ రంగమును జూడలేక ప్రక్క ఆసాము లిద్దరును అటనుండి తప్పుకొనిరి. ఇది జరిగిన కొన్ని దినములకు..." "ట్రస్టీయును అర్చకులును కలిసి దేవద్రవ్యమును అపహరించుచున్నార"ని బోర్డ్‌వారికి కొన్ని విన్నపములు చేరెను. ఆ విన్నపములాలించి అసిస్టెంట్ కమిషనరుగారు వీరాచారిగారిని వెంకునాయడుగారిని సారథి జియ్యర్‌గారిని ట్రస్టీలగా నియమించెను.

ఇది జరిగిన కొన్నాళ్ళతరువాత వీరాచారి జిల్లాకోర్‌టు వారి కొక విన్నప మిటులు చేసికొనెను. :—

ఈలపల్లి మల్లేశ్వరస్వామివారి దేవాలయపు ట్రస్టీలు కొలువుతీరి నన్ను మేనేజింగ్ ట్రస్టీగా ఎన్నుకొనిరి గావున హిందూ రెలిజియస్ ఎండోమెంట్స్ ఆక్టు 78వ సెక్షన్ చొప్పున సదరు మల్లేశ్వరుని మాన్యములను అన్నిటిని దేవాలయముతోసహ నాకు పొజిషన్ చేయగోరుచున్నాను.

ఈ విన్నపము కోర్‌టువారి పరిశీలనములో నుండగా పంటకాలమున వీరాచారి మరి యొక విన్నప మిటులు చేసెను :— పంట కోయు తరుణము సమీపించుచున్నది. ఈ దేవుని మాన్యముల కొక రిసీవరు నేర్పాటు చేసి యీ పంటమీద వచ్చు ఆయమును కోర్‌టులో నిలువ ఉంచగోరుచున్నాను. ప్రతివాదులు బలవంతులు. వారికి లోగడ ట్రస్టీలుగా వ్యవహరించిన కరణము మునసబుల అండ కలదు. ఈ బలముతో వారు పంటనంతయు నపహరింపగలరు. కావున వెంటనే పోలీసుమద్దతు ఇప్పించగోరుచున్నాను."

వీరాచారి యీ రెండవ విన్నపము ప్రకారము రిసీవరు విచ్చేసెను. పోలీసు బందోబస్తుతో పంట వేలము వేసి వచ్చిన సొమ్మును కోర్‌టు కప్పజెప్పెను.

ఇది జరిగిన కొలది కాలమునకు కోర్టువారు వీరాచారి మొదటి విన్నపము నాలించి యిటులు తీరుపు వ్రాసిరి :— ఈ దేవమాన్యము లన్నియు మల్లేశ్వరస్వామివారివే యని శ్రీ వీరాచారిగారు ఎండోమెంట్స్ బోర్డువారి ప్రమాణపత్రమును జూపి సదరు దేవమాన్యములను, దేవాదాయమును, దేవాలయమును, స్వాధీనపరచుకొనవచ్చును."

కోర్టువారి యాతీరుపు చూచినవెటనే వీరాచారి ఎండోమెంట్స్ బోర్డువారి ఉల్లాకు చూపి కోర్టులో నిలువ యున్న ధనమును, తన నిలువ డబ్బును తీసికొనినటులు తీసికొనెను. మాన్యములను దేవాలయమును స్వాధీనపరచుకొనెను.

"చిళ్ల కంప పీకినుటులు కాదు. ఇపుడు దాని సంగతి తెలిసి వచ్చును లే" అని మల్లయ్య హంసాయి వెంకునాయ డనెను.

"పిల్ల కాకి కేమి తెలుసు రా ఉండేలుదెబ్బ" అనిరెండవ హంసాయి వీరాచారి యనెను.

౭

సమశ్శివాయ ఎచట నుండెనో ఎవరికిని తెలియదు. వీలయినపుడెల్ల మల్లయ్య అతని యునికినిగురించి పెద్దపెద్ద శివక్షేత్రము లన్నియు గాలించి వచ్చుచునేయుండెను. విఫలుడై మల్లయ్య యింటికి జేరినతరువాత మామగారిని వెతకి తెచ్చుటకు లింగయ్య దేశము లన్నియు తిరిగి వృథాగా వచ్చుచుండెను ఇటు లీ యిరువురకును అనుకొనకుండగా దేవదర్శనము చేయించిచేయించి ఒకానొకనాడు సమశ్శివాయ ఏడనుండియో ఊడిపడెను. పార్వతి ఆనాడు మరల పెండ్లికూతురై సిగ్గుతో భర్తకు పరిచర్య చేసెను, మల్లయ్య తండ్రి పాదములు కడిగి తడి యొత్తెను. అల్లు గూతుండ్రిను పరుగువెత్తుచు వచ్చి సాష్టాంగప్రణామము చేసి దవుదవుల గూరుచుండిరి.

ఏ యే క్షేత్రములం దేయేమహత్తులు చెప్పనో యని గ్రామవృద్ధులు పలువు రతనికడకు వచ్చి కూరుచుండిరి. వారికంటె ముం దతనికడ చదివికొనినవారు పలువురు బిలబిల మూగిరి.

"ఊరి మార్చే కాని మల్లయ్య మార్పు లేరు" అని నటులు నమశ్శివాయ మాటలాడక చూపుడు వ్రేల మల్లేశ్వరుని జూపుచు కూరుచుండెను.

అతడు కొన్నాళ్లనుండియు మౌనవ్రతములో నుండెను. అది ఎవరికిని దెలియదు. నమశ్శివాయకు పిచ్చియేకాక మూగతనముగూడ వచ్చెనని అందరు ననుకొని దుఃఖించుచుబోయిరి.

తాము తినుటకుగాని, దేవునకు బెట్టుటకుగాని యింట గింజలు "గుడిమణివము చేయరా దసియా, మల్లయా, మేము నీ కిచ్చిన మా పొలము లాగుకొంటివి ?" అని మల్లయలింగయలు మల్లయముందు గూర్చుండి ఆలోచించి ఆలోచించి ఎడ్ల నమ్మి అప్పు సొప్పులు తీర్చి మిగిలిన కొలది పైకము పెట్టి గింజలు కొనిరి.

గ్రామములో రైతు లందరును పొలములలో మెరకలు తీసి ముంగిళ్ళ వలె సమపరచుచుండిరి. తమ కింతకు పదిరెట్లు పంటకుప్ప లీయవలయు ననునటులుగా ఎరువు కుప్పలుకుప్పలుగా బోయుచుండిరి. దప్పికి నోరు విప్పిన చందముగా భూమి బల్లున పగిలి బీటికలు విచ్చెను. గొడ్లకాపరులు గబగబ పరువిడుచు ఆ బీటలలో దిగబడి అనూరు లగుచుండిరి. పాడి పసరములు తక్క మిగులు పసరము లన్నియు చేలలోనే నిలిచి తాము తినిన పచ్చలకు బదులుగా సీలము లొసగుచుండెను.

వీరాచారి చిన్ననాటినుండియు కోర్టు-పక్షి. అతడు వ్యాజ్యములు కొనుచు అమ్ముచు బేరములు చేసిచేసి దివాలాలు తీసి తీసి 'లా' యంతయు

తెలిసికొనెను. అతనికి సెంటు పొలము లేదు. అతడు సేద్యమునకు పుట్టు గ్రుడ్డి. ఎద్దు లేదు, తాడు లేదు. ఇంట విస్తరియు నీరు తక్క మరియేమియు లేదు. ఇట్టి స్థితిలో కోర్టువారి దయవలన ఈ యిరువ దెకరముల దేవ మాన్యమును తన యాజమాన్యమునకు వచ్చెను. మిడిసిపడి సేద్యము చేసెనా మిగులునది విత్తనములకేని సరిపోదు. మల్లయ్య తన చేతిలో బడినను తన యాజమాన్యమున కాయువెంతో తనకు తెలియదు. ఇది యంతయు సాంగోపాంగముగా నాలోచించి వీరాచారి లోపాయకారిగా దేవమాన్యములను వెంకునాయుడుకును సారథి జియ్యరుకును కౌలు కిచ్చెను. ఏరువాక పున్నమ దాపురించెను. అందరును నారులుపోసి పెంచుకొనుచుండిరి. మల్లయ్యకును లింగయ్యకును ఏమి చేయను పాలుపోలేదు. గ్రామము విడనాడి మరియొక గ్రామము చేరుట కా ధైర్యము చాలదు. గ్రామములోనే యున్నచో దేవుని నివేద్య దీపారాధనలకును తమ తిండితిప్పలకును ఆధారము లేదు. మల్లయ్య మ్రోల ఎంత మొత్తుకొన్నను అత డులుకడు, పలుకడు.

వా రిరువురును ఆలోచించుకొని ఒక దారికి వచ్చిరి. ఆరు మూడయినను గ్రామము విడనాడరాదు. మల్లయ్యను మరవరాదు. వ్యాజ్య మాడరాదు. ఈ యభిసంధితో మల్లయ్య కరణముగారి యింటికిని లింగయ్య మునసబు గారి యింటికిని వెళ్ళిరి. కరణము ఇంటలేడు. మునసబుగారును ఇంటలేరు. వా రిరువురును రచ్చసావడిలో నుండిరి. మల్లయ లింగయలును రచ్చ సావడికే పోయిరి.

"ఇటు ఇటు" అని కరణము మునసబు లిరువురును ఆ యిరువుర నాహ్వానించిరి. మల్లయ లింగయలు వారి యిరువురికడ చేతులు కట్టుకొని నిలువబడి "మే మిరువురమును మీ యిరువురకడ పాలేళ్ళముగా నుండదలచి వచ్చితిమి" అని ఏకగ్రీవముగా మనవి చేసిరి.

కరణము మునసబు లిరువురును తెల్లబోయిరి. మరు నిమిషమునకే

యథాప్రకారమునకు వచ్చి—"మాకు పాలేళ్లు లోగడనే కుదిరిరి. "అని కరణ మనెను. మునసబు లోలోపల కరణము మనసు పసికట్టి చిరునవ్వు నవ్వెను.

"మే మొక బస్తా తక్కువకే ఉందుము" అని లింగయ్య అనెను.

"రెండు తక్కువ ఐనను ఉందుము" అని మల్లయ్య అనెను.

"రేపు మా యింటికి రండు. ఆలోచింతము" అని కరణ మనెను.

గ్రామము ప్రదక్షిణించుచున్న నమశ్శివాయ చెవులలో ఈ మాటలు గంట కొట్టినటులు వినబడెను.

ॐ

కరణము మునసబు లిరువురును అడంగులు టొడంగులు తీసి చూచి యిటు లొక కాకితము వ్రాసిరి :—

నమశ్శివాయగారు ఈలపల్లిలో వేంచేసియున్న శ్రీ మల్లేశ్వరుల వారికి వారసులుగా ఉన్న అర్చకులు. వీరి తాత ముత్తాత అందరదియు ఈలపల్లియే. వీరి వంశకర్తలే ఈ ఆలయము పుట్టిననాటినుండియు నేటి వరకును విడువక అర్చన చేసికొనుచువచ్చుచున్నారు. ఇచట వీరికి పొలము పుట్ట ఉన్నది.

"ఈ యాలయము సుమారు నూరేండ్లనాటిది. శివభక్తులును మంత్రి శేఖరులును అగు ఈలపల్లి వియ్యన్న మంత్రిగారు దీనిని కట్టించిరి. వీరు జమీందారుకడ తమకు గల పలుకుబడి నుపయోగించి నిత్య నివేద్య దీపా రాధనములను చేయుకొరకు అర్చకునకు గల పొలములమీద శిస్తును మాఫు చేయించిరి. ఆ శిస్తు నూటరెండు రూపాయలు.

"ఇవి దకిమిలా యీనాము అని జమీందారీ లెక్కలలో గలదు. ప్రతి పొలమునకును శేరే పన్నులెక్కయు దాని మాపీయు ఈ లెక్కలలో నున్నది. ఈ యాలయముగాని యీ యీనాములుగాని యీనాంకమిషనర్ వారి జూరిస్‌డిక్షన్ కిందికి రాలేదు. ఈ పొలములగురించి యీనాం స్టేట్ మెంట్ లేదు. ఈనాముల ఫెయిర్ రిజస్టర్లో వీని పత్తాలేదు.

"కాబట్టి ఎండోమెంట్స్ బోర్డువారి కధికారము లేదు. ఉన్నయెడల సదరు శిస్తు నూటరెండు రూపాయలమీదనే"

మల్లయలింగయలు వచ్చి యీ కాకితము చూచిరి. దీనిలోని ముఖ్య విషయములు మల్లయకును తెలియును. మల్లయ్య తాత మల్లయ్య, యీ విషయములు నమశ్శివాయకు అతని యిరువదవయేట చెప్పెను. నమశ్శివాయ తనకు తన యిరువదవయేట చెప్పెను.

"ఏమి సెలవు." అని లింగయ్య తమ కమత ముండుటను గూర్చి అడిగెను.

"మీరు ట్రస్టీలమీద దావా దాఖలు చేయుడు. ధనము లేనిచో మేము పెట్టుబడి పెట్టెదము. దానిని మెల్లగా తీర్చుకొనవచ్చును. పొలము లకు బోయి వారు దున్నుచున్న నాగళ్ళను విప్పివేయుడు. మీ పొలము నంతయు మీ స్వాధీనములోనికి తెచ్చుకొనుడు. మీరు నాగళ్ళు కట్టి దున్నుడు. ఊడ్పింపుడు." అని కరణము మునసబు లేక కంఠముగా అనిరి.

"మా నాగళ్ళను వా రూడదీయుచో ?" అని మల్లయ్య అనెను.

"కొంతమందిని కూర్చుకొని దున్నింపుడు." అని కరణ మనెను.

"దొమ్మి జరుగుచో ?"

"నిర్వహింపవలెను."

"ఇంత యైనను దావా ఓడుచో ?"

"ఓడరు, ఓడరు. సరియగు ఆధారము లేనిచో మఠములకు గాని దేవాలయములకు గాని పూర్వమునుండియు వచ్చుచున్న ఏర్పాటులనుగాని హక్కులనుగాని మరియాదలనుగాని వచ్చుబడులనుగాని మామూళ్ళనుగాని హిందూ ధర్మాదాయపు చట్టమునుబట్టి తోసివేయరాదు" అని 79వ సెక్షన్‌లో విస్పష్టముగా వ్రాసియున్నది ఈ యాలయము పుట్టినప్పటి నుండియు మీకు పన్ను మాఫీ చేయబడినది ఆ పన్ను మాఫీకి మించుమలె మీరు అర్చన చేయుచుంటిరి. ఈ రీతిగా మీకు కాగితపుబల మున్నది. అంగబల మున్నది. అర్థబల మున్నది." అని యిటులు కరణము చెప్పుచుండగా ఆ పక్షమువారిలో నొకడును ఈ పక్షమువారిలో నొకడునుగా ఉభయపక్షములలో నున్న పెంకె తలకాయ లన్నియు పోగుపడెను.

మల్లయ్య యిటు లనెను—"యుద్ధమును వ్యాజ్యమును ఒకటి, ఈ రెంటను జయాపజయములు తెలియరావు. జర్మనీ జయించునని అంద రనిరి. అదియే ఓడెను. అటుల మే మోడుదుమేని మా ఆస్తి యంతయు ఋణములో పీసపాలుకును రాదు. అటులు ఋణమున పడిపోవుటకంటె మీ కొంత లమ్ముకొని కొలమువేలుపును కొలుచుచు మే మింత తినబడయగలుగుట మేలుకదా."

"కరణమువారు కావలసినంత ఊసి యీయగా నీ కెందులకయ్యా యీ తంబళి అనుమానము ?" అని ఒక డనెను.

"తంబళి తన లొటలొటేగాని ఎదుటి లొటలొట ఎరుగడు" అని సామెతయే యున్న దని యింకొక డనెను.

ఈ మాటల కెదిరి పక్షమువారి కను లెఱ్ఱబడెను.

"రేపు రండయ్యా మాటాడుకొందము" అని కరణము పలుకగనే మల్లయలింగయలు సెలవు తీసికొనిరి.

— "పూజారి వద్దు మొఱ్ఱో అనుచుండగా కరణాని కెందుకురా అదిరిపాటు?" అని సారథిజియ్యరు లేచెను. కరణముగారి మోతాదు "వారును వారును ఏదో మాటలాడుకొనుచుండగా జియ్యరు కెందుకురా ఉలికిపాటు?" అని లేచెను.

అంతట అందరకును రోసములు పెరిగెను. ఆకాశమున కఱ్ఱలు లేచెను. కఱ్ఱలును బుఱ్ఱలును కసకస లాడునంతలో "దారి, దారి" అని నమశ్శివాయ మేఘ గంభీర ధ్వని అందరకును వినవచ్చెను. క్రొత్తగా విన వచ్చిన ఆ చిరపరిచిత ధ్వని నందరు నాదరించి పాయదొలగి కఱ్ఱ వాల్చి ఆశ్చర్యముగా జూచిరి.

నమశ్శివాయ డాచేతిని వలపటి చేతిని ఎత్తి ఎక్కడివారి నక్కడ కూరుచుండజేసి సూటిగా కరణమునసబుల ముంగలికి వెళ్లి—"అయ్యా లోకుల వంకరను మీ రెటులు దిద్దగలరు? మల్లయ్యయే తనమీది చంద్రి వంకను దిద్దుకొనలేకపోయెనే! ఇంతమంది అన్నపూర్ణలుండగా మల్లయ్య కుపవాస ముండదు" అని తన వెనుక వచ్చిన అల్లుగొడుకులను జూచి— "నాయనా మీ పాత్రియు అక్షయ మగుగాక. మీరు నావలెనే జోలెలు గొని ప్రక్క యూళ్లకు పోయి భిక్ష గొనివత్తురుగాక అని తనమీది ఉత్తరీయమును రెండుగా చింపి యిరువురిమీదను బడవయిచి, రెండడుగులు ముందులకు నడచి, ముంగిలిలోనికి జని— "భవతి భిక్షాం దేహి" అని జోలెపట్టెను.